కాశ్మీర్‌లో 'చెల్లనివోట్లు' దేనికి సూచన?

మామూలుగా మన దేశంలో చెల్లని వోట్లు సగటున రెండు శాతం మించవు. కాశ్మీర్‌లో ఈసారి అనేకచోట్ల పది శాతం దాటాయి. అంటే కావాలని చెల్లకుండా చేయడం జరిగిందని అర్థం. అనంత్‌నాగ్ పార్లమెంట్ నియోజకవర్గంలోని అనేక గ్రామాలలో గెలిచిన అభ్యర్థి కంటే 'ఇన్‌వాలిడ్' అభ్యర్థికి ఎక్కువ వోట్లు వచ్చాయని కాశ్మీర్ పత్రికలు వ్యంగ్యంగా రాశాయి!

కె.బాలగోపాల్

ఈ ప్రశ్న ఆశ్చర్యం, కోపం కూడా కలిగించవచ్చు.

సరిహద్దు దగ్గర అప్పట్లో మోహరించిన చొరబాటుదార్లందరినీ మన సైన్యం తరిమేయలేదా ? తరిమేసింది.

ఇంకొకసారి అటువంటి పొరపాటు జరగకుండా లడఖ్ సరిహద్దు యావత్తు ఇక మీద పహారా పెట్టబోవడంలేదా ?

పెట్టబోతున్నామని జార్జి ఫెర్నాండెజ్ అన్నాడు. అది అబద్ధం అనుకోవలసిన అవసరమేమీలేదు.

ప్రపంచంలోని పెద్ద దేశాలు మొట్టమొదటిసారిగా పాకిస్తాన్‌ను తప్పుపట్టి బాహాటంగా విమర్శించలేదా ? అది భారత్‌కు రాజకీయ విజయం కాదా ?

కావచ్చు.

అయినప్పటికీ కార్గిల్ యుద్ధంలో నవాజ్ షరీఫ్ గెలిచాడని నేను వాదించదలిచాను.

కాశ్మీర్‌పైన భారత రాజ్యం పట్టు మరింత బిగించుకోవడం మన విదేశాంగనీతికి కేంద్ర బిందువుగా ఉంది. ఈ రోజే కాదు, యాభై ఏళ్ళుగా ఉంది.

ఆ పట్టును వీలయినంత సడలించడం పాకిస్తాన్ విదేశాంగ నీతికి కేంద్ర బిందువుగా ఉంది. యాభై ఏళ్ళగానూ ఉంది.

కార్గిల్ యుద్ధం అనంతరం కాశ్మీర్ పైన భారత్ పట్టు మరింత సడలిందని చాలా సంఘటనలు తెలియజేస్తున్నాయి.

ఒకటి, కాశ్మీర్‌లో మిలిటెంట్ల సంఖ్య పెరిగింది. వారి వల్ల జరిగే హింసాత్మక సంఘటనల సంఖ్య కూడా పెరిగింది. కార్గిల్ సరిహద్దు దాటుతున్న చొరబాటుదార్లను ఎదుర్కొనడానికి కాశ్మీర్ లోయలో ఉన్న సైన్యం కార్గిల్‌కు పోయేసరికి లోయలోకి చొరబడే అవకాశం పెరిగింది. ముజఫరాబాద్ వైపు నుండి బారాముల్లా, కుప్వారా జిల్లాలలోనికీ పూంచ్ నుండి దోడా జిల్లాలోనికి ఆ రోజులలో పెద్ద సంఖ్యలోనే చొరబాటుదార్లు ప్రవేశించారు. ఈ చొరబాటు దాదాపు పది సంవత్సరాలుగా నిరవధికంగా జరుగుతున్నదే. ఇప్పుడు మరింత ఎక్కువగా జరిగింది. కార్గిల్ చొరబాటుదార్లను భారత సైన్యం విజయవంతంగా వెనక్కి నెట్టేసింది. కానీ ఆ అదను చూసుకుని కాశ్మీర్‌లోకి ప్రవేశించిన వారు ఇక్కడే ఉండిపోయారు.

దీని ఫలితమొకటి త్వరలోనే కనిపించింది. కాశ్మీర్ లోయలోనో, జమ్మూ ప్రాంతంలోని దోడా జిల్లాలోనో హింసాత్మక సంఘటనల సంఖ్య పెరిగింది.

అయితే ఇది అంత ముఖ్యం కాదు. ఆయుధాలు, హింసాత్మక సంఘటనలు మన దృష్టిని త్వరగా ఆకర్షిస్తాయి కానీ, అవి నిజమైన మార్పుకు పరోక్షమైన సూచిక మాత్రమే.

ప్రత్యక్షమైన సూచిక నిన్నటి ఎన్నికలలో లభించింది. 1987 తరువాత కాశ్మీర్‌లో మొట్టమొదటిసారి 1996 లో ఎన్నికలు జరిపారు.

ఆ ఎన్నికలు రాష్ట్ర అసెంబ్లీకి జరిగాయి. సైనికులు, ప్రభుత్వ అనుకూల ('సర్కారీ') మిలిటెంట్లు, జనాన్ని తుపాకులతో పొడుచుకుంటూ తీసుకొచ్చి వోట్లు వేయించిన ఘటనలనేకం జరిగాయి. పరిశీలకులందరూ కళ్ళారా అటువంటి సంఘటనలు చూశారు. అయినప్పటికీ గ్రామీణ ప్రాంతాలలో కొంత పోలింగ్ జరిగింది కానీ కాశ్మీర్ జాతీయవాదానికి కేంద్రమయిన శ్రీనగర్ పట్టణంలో అతి తక్కువగా జరిగింది.

ఆ తరువాత జరిగిన పార్లమెంట్ ఎన్నికలలో కొంచెం తక్కువ హింసతోనే ఇంకొంచెం ఎక్కువ వోట్లు వేయించగలిగింది. కాశ్మీర్‌లో భారత సైన్యం, నెమ్మదిగా కాశ్మీర్‌లో భారత్ ప్రభావంలోకి తిరిగి వస్తున్నారంటూ అప్పట్లో పెద్దలంతా తమ భుజాలు తామే చరచుకున్నారు. కాశ్మీరీ వేర్పాటు వాదం ఇంక ముగిసినట్టేనని పత్రికలు గంభీరంగా సంపాదకీయాలు రాశాయి.

కానీ నిన్నటి ఎన్నికలలో పరిస్థితి మళ్ళీ వెనక్కి పోయినట్టు కనిపిస్తుంది. ప్రజలచేత వోట్లు వేయించడానికి సైన్యం, సర్కారీ మిలిటెంట్లు చాలా నిర్లజ్జగా బలప్రయోగానికి పాల్పడ్డారంటూ పత్రికలు రాశాయి. అయినప్పటికీ ఎక్కువ మంది వోట్లు వేయలేదు. పోలింగ్ బూత్‌లోకి ప్రవేశించి చేతికి సిరాయి చుక్క పెట్టించుకున్న వారి సంఖ్యను వోట్ల సంఖ్యగా పోలింగ్ దినం ప్రకటించారు. అదే తక్కువ అయినప్పటికీ వోట్ల లెక్కింపు రోజున డబ్బాలు తీస్తే అందులో ఉన్న వోట్లు ఇంకా తక్కువ. చాలా మంది వోటర్లు సైన్యానికి చూపించడానికి వేలికి ఇంకు చుక్క పెట్టించుకున్నారు కానీ వోటు ఎవరికీ వేయలేదు. వారి ఉద్దేశ్యం గ్రహించిన పోలింగ్ అధికారులు వారికి బ్యాలెట్ పేపర్ ఇవ్వకుండా వేలికి చుక్క మాత్రం పెట్టి పంపించిన ఉదంతాలనేకం జరిగాయి. ఆ అధికారులు కూడా కాశ్మీరీలే కదా!

డబ్బాలలో పడిన వోట్లలో కూడా చెల్లనివి చాలా ఎక్కువ ఉన్నాయి. మామూలుగా మన దేశంలో చెల్లని వోట్లు సగటున రెండు శాతం మించవు. కాశ్మీర్‌లో ఈసారి అనేక చోట్ల పది శాతం దాటాయి. అంటే కావాలని చెల్లకుండా చేయడం జరిగిందని అర్థం. అనంత్‌నాగ్ పార్లమెంట్ నియోజకవర్గంలోని అనేక గ్రామాలలో గెలిచిన అభ్యర్థి కంటే 'ఇన్‌వాలిడ్' అభ్యర్థికి ఎక్కువ వోట్లు వచ్చాయని కాశ్మీర్ పత్రికలు వ్యంగ్యంగా రాశాయి!

ఏదో ఒక రకంగా వీలయినన్ని వోట్లు వేయించి బయటి ప్రపంచానికి చూపించాలని భారత సైన్యం పడిన తాపత్రయాన్ని, అది అనుసరించిన బలప్రయోగ పద్ధతులను కాశ్మీరీ పత్రికలు చాలా కటువుగా విమర్శించాయి. అవి వేర్పాటు వాద పత్రికలు కావు. పోనీ కాశ్మీరీ ముస్లింలు నిర్వహించే పత్రికలు కావు. 'జన జీవన ప్రవంతి' లోని సాధారణ దిన పత్రికలే. హిందువులు నిర్వహించే పత్రికలే. కాశ్మీరీ పత్రికలే కాదు, జాతీయ పత్రికలు అని పిలవబడే ప్రధాన ఆంగ్ల దిన పత్రికల రిపోర్టర్లు సహితం చాలా విమర్శనాత్మకంగా రాశారు. ఇంత బాహాటంగా అందరూ విమర్శించినా ఎన్నికల కమిషన్ జోక్యం చేసుకోకపోవడం కూడా వ్యాఖ్యకు గురయింది. దేశమంతటా ఎన్నికల నియమాల గురించి చాలా పట్టుదలగా ఉన్నట్టు కనిపించే ఎన్నికల కమిషన్, కాశ్మీర్‌లో ఎన్నికల ప్రక్రియ ఎంత వికృత రూపం తీసుకున్నా పట్టించుకోకపోవడంతో ఈ నాటకంలో ఎన్నికల కమిషన్ కూడా భాగమేనని కాశ్మీరీ పత్రికలన్నీ వ్యాఖ్యానించాయి.

ఇంతచేసినా వోట్లు మాత్రం గత పార్లమెంట్ ఎన్నికలప్పటి కంటే తక్కువ పడ్డాయి. కార్గిల్ తరువాత కాశ్మీరీలు భారత్‌కు మరింత దూరం అయ్యారనడానికి ఇదొక నిదర్శనం మాత్రమే. కాశ్మీరీల ఆలోచనలో పరిచయం ఉన్నవారికి ఈ పరిణామం పెద్దగా ఆశ్చర్యం కలిగించదు. కాశ్మీరీలు 1996 తరువాత భారత్‌కు దగ్గరయ్యారనేది వట్టి భ్రమ. వారు అప్పుడప్పుడు పాకిస్తాన్ మీద ఆశలు పెంచుకుంటూ ఉంటారు. అప్పుడప్పుడు నిస్పృహ చెందుతుంటారు. కార్గిల్ తరువాత —పాకిస్తాన్ ప్రయత్నం విఫలం అయినప్పటికీ — ఆశ కొంచెం పెరిగింది. అది భారత్‌కు దూరం కావడంగా మనకు కనిపిస్తుంది. భారత్‌కు సగటు కాశ్మీరీ ఎప్పుడూ దూరమే.

1989 లో కాశ్మీర్‌లో మిలిటెన్సీ మొదలయినప్పుడు 'మీరు లోయలో భారత సైన్యాన్ని ఇబ్బంది పెడుతుండండి. మేము ఇతర సరిహద్దు ప్రాంతాలలో యుద్ధం ప్రకటించి కాగల కార్యం పూర్తి చేస్తాం' అని పాకిస్తాన్ హామీ ఇచ్చిన సంగతి కాశ్మీర్‌లో బహిరంగ రహస్యమే. పాపం కాశ్మీరీలు నమ్మి పోరాటం చేసి ప్రాణాలు పోగొట్టుకున్నారు గానీ పాకిస్తాన్ తన మాట నిలబెట్టుకునే సాహసం చేయలేకపోయింది. 1997 నాటికి 'పాకిస్తాన్ మమ్మల్ని మోసం చేసింది' అని కాశ్మీరీలు బాహాటంగానే అనసాగారు. కానీ మన పాలకులు అణుబాంబు పేల్చి పాకిస్తాన్ చేతిలోనూ అణుబాంబు పెట్టి అప్పటిదాకా లేని ధైర్యం పాకిస్తాన్‌కు ఇచ్చారు. కార్గిల్ యుద్ధం పాకిస్తాన్ నమ్మక ద్రోహం ఫలితం కాదు. మన హిందుత్వవాద పాలకుల అణ్వాస్త్రచాపల్యం ఫలితం, అణుబాంబు చేతిలో ఉంటే దేశం చిన్నదైనా పెద్దదైనా ఒకటే. సంప్రదాయక యుద్ధంలో సమఉజ్జీ అయినా కాకపోయినా ఒకటే. ఆ ధైర్యం మనం ఇచ్చిన తరువాతే పాకిస్తాన్ కార్గిల్ ఎత్తుగడ వేయగలిగింది.

దీనితో కాశ్మీరీలలో మళ్లీ ఆశ చిగురించింది. కార్గిల్ యుద్ధం జరుగుతున్నంతకాలం దేశమంతా చొరబాటుదార్లను నిందిస్తూ సైన్యాన్ని ప్రోత్సహిస్తూ ఉంటే కాశ్మీర్‌లో "తాడోపేడో ఈ దెబ్బకు తేలిపోతుంది" అన్న ఆందోళనతో కూడిన ఉత్సాహమే ఎక్కువఉండింది. చొరబాటుదార్లను ముజాహిదీన్ అంటూ ఆహ్వానిస్తూ భారతసైన్యాన్ని నిందిస్తూ ఊరేగింపులు తీశారు.

ఇదంతా మనకు దేశద్రోహంగా కనిపించవచ్చు, చాలామందికి కనిపిస్తుంది కూడా. కాశ్మీరీలను అడిగితే 'ఏదేశం? ఎవరికి ద్రోహం?' అని ఎదురు ప్రశ్న వేస్తారు. లక్షలాది మందిని మనం దేశద్రోహులుగా భావిస్తున్నామంటేనే దేశానికీ ద్రోహానికీ మనమిస్తున్న నిర్వచనంలోనే ఏదో ఒక లోపం ఉందని గుర్తించాలి.

కాశ్మీరీలలో వేర్పాటువాదం మళ్లీ కొంత బలపడడానికి తూర్పు తైమర్ కూడా ఒక కారణం. ఒక పెద్ద దేశంలో ఒక మూలనున్న చిన్న జాతి అంతర్జాతీయ సహకారంతో తన స్వతంత్ర అస్తిత్వాన్ని తాను సాధించుకోగలిగిందని గుర్తించి అదే కాశ్మీర్ విషయంలోనూ ఎందుకు జరగకూడదని తర్కించుకుంటున్నారు. ఇదేదో కాశ్మీరీ రాజకీయవేత్తల ఆలోచన మాత్రమేననుకుంటే పొరబాటవుతుంది. కాశ్మీరీల ప్రత్యేక పరిస్థితి వల్లనో ఏమోగానీ కాశ్మీరీలలో రాజకీయ చర్చ, పరిజ్ఞానం ఇతర ప్రాంతాల కంటే ఎక్కువ.

అందువల్లనే పాకిస్తాన్ మాయమాటలు నమ్మి కాశ్మీరీలు మోసపోతున్నారని జాలి చూపించడం కూడా(మన పత్రికలలో ఈ రకమైన వ్యాఖ్యలు కనిపిస్తుంటాయి) వాస్తవదూరమే. పాకిస్తాన్‌కు ఏం కావాలో, తమకేం కావాలో, కాశ్మీరీలకు బాగానే తెలుసును. ఈ విషయం ప్రతి ఊరిలో, ప్రతి గల్లీలో, ప్రతి ఇంట్లో వందలసార్లు చర్చకు వచ్చే ఉంటుంది. కాశ్మీరీలలో అధిక భాగానికి పాకిస్తాన్‌తో కలవాలన్న కోరిక పెద్దగా లేదు. అయితే భారత్ మీద వేయడానికి ఒక బండరాయిగా పాకిస్తాన్ పనికొస్తుందన్న గుర్తింపు మాత్రం ఉంది. ఆ సాధనాన్ని ఎవరేమి చెప్పినా వాళ్లు వదులుకోరు.

పాకిస్తాన్‌లో కలవాలనుకునేవాళ్లూ లేకపోలేదు. వీరు అధికంగా ఇస్లామిక్ మతవాదులు. పాకిస్తాన్ వీరికిచ్చే మద్దతు వల్ల వీరు బలంగా కనిపిస్తారు గానీ కాశ్మీరీ ప్రజల జీవితంపైన, ఆలోచనలపైన వీరి ప్రభావం తక్కువే. కాశ్మీరీ సామాజిక జీవిత నుడికారంలో లౌకికతే ప్రధానంగా ధ్వనిస్తుంది. నిజానికి ఆ కారణంగానే కాశ్మీరీలు పాకిస్తాన్‌ను ఇష్టపడరనీ, వారిని భారత్‌లోనే ఉంచుకోవచ్చుననీ మన పాలకులు భావించారు. అయితే కాశ్మీరీ ప్రజాజీవిత సంస్కృతిలోని ఏ లౌకికతత్వాన్నయితే మన పాలకులు వాడుకోవాలనుకున్నారో దానినెన్నడూ గౌరవించలేదు. కాశ్మీరీలకు రాజకీయస్వేచ్ఛ, సాధారణ ప్రజాస్వామిక హక్కులు సహితం —ఇస్తే పాకిస్తాన్ ప్రభావం పెరిగిపోతుందని చెప్పి ఆ రాష్ట్రంలో కనీస ప్రజాస్వామ్యం లేకుండా చేశారు.

ఇప్పుడు పరిస్థితి ఇక్కడి దాకా వచ్చింది. కాశ్మీరీ మిలిటెంట్లతో సహా ప్రతి ఒక్కరితోనూ చర్చించడం తప్ప ఈ పరిస్థితికి వేరే పరిష్కారం లేదని మన పాలకులు గుర్తించగలిగిన నాడు ఏమైనా పరిష్కారం దొరకవచ్చు. కానీ కాశ్మీరీ సమస్య అనేదొకటి నిజంగా ఉందని గుర్తించడానికి సహితం ఇష్టపడని వారు — అది కేవలం పాకిస్తాన్ సృష్టి అని నమ్మేవారు —మనల్ని ఏలుతున్నారు. ఇంకొక అయిదు సంవత్సరాలు ఏలే లైసెన్స్ పొందారు. వారి వైఖరిలో మార్పురాకపోతే కాశ్మీరీలు ఇంకెంత హింసను చూడవలసి ఉందో!

—కె. బాలగోపాల్